

OD REDAKCJI

Osiemdziesiąty numer czasopisma „Prace Polonistyczne”, zatytułowany *Sztuka edytorska – od analogowej ku cyfrowej*, podejmuje problematykę związaną ze współczesnym edytorstwem naukowym w Polsce i za granicą. Przedmiotem rozważań autorzy artykułów uczynili zarówno wydania tradycyjne, papierowe, jak też edycje cyfrowe, udostępniane w internecie. Wśród podejmowanych tematów pojawiły się „studia przypadków” oraz kwestie ogólniejsze, np. metodologiczne, próbujące uporządkować ów „nieporządek teoretyczny”, o którym tak wiele pisze się w pracach poświęconych współczesnemu edytorstwu.

Autorzy prezentowanych artykułów mierzą się z pytaniami o to, jak należy rozumieć poprawnie przygotowany do opracowania tekst wyjściowy, jakie znaczenie mają we współczesnym edytorstwie badania podstawowe: bibliograficzne i tekstologiczne, a także jak wygląda dziś filologiczna krytyka tekstu? Próbują również odpowiedzieć na pytanie o standardy wydawcy „tekstów” o różnym charakterze ontologicznym, z perspektywy odmiennych dyscyplin naukowych, np. literaturoznawcy, historyka tańca, historyka czy muzykologa.

Niektóre z zamieszczonych w niniejszym numerze artykułów przybliżają i omawiają konkretne projekty edycji elektronicznych. Autorzy, opisując stosowane w owych projektach nowoczesne narzędzia, mechanizmy służące udostępnianiu utworów, potwierdzają, iż współczesne e-edytorstwo oferuje odbiorcom wiele nowych możliwości analitycznych, m.in. równoległe śledzenie różnych wariantów tekstu, ingerencji odautorskich, czytelniczych, budowania obrazu społecznego funkcjonowania tekstu w przestrzeni kultury itd.

Refleksjom analitycznym towarzyszą również pytania o granice odpowiedzialności dzisiejszych edytorów, np. w zakresie korzystania z mediów cyfrowych oraz o wyzwania, jakie przed współczesnym wydawcą stawia rozwój nowych technologii.

W tomie opublikowane zostały artykuły naukowe badaczy polskich i zagranicznych, poświęcone edytorstwu tekstów dawnych i współczesnych. Artykuł Magdaleny Komorowskiej, otwierający niniejszy tom, traktuje o wyzwaniach

współczesnego edytora, związanych z e-wydaniami. Na przykładzie cyfrowych edycji, opracowanych na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, autorka przybliży szczegółowe i bardziej uniwersalne rozwiązania w zakresie wydań elektronicznych.

Z kolei Yurii Yasinovskiy w swoim artykule prezentuje propozycje badawcze oraz postulaty dotyczące wydawania śpiewów liturgicznych Kościoła Kijowskiego w jego pierwotnej monodycznej formie. Autor podejmuje zagadnienie edycji tekstów muzycznych z perspektywy muzykologa.

Artykuł Anny Reglińskiej-Jemioł o wydaniach tekstów związanych z kulturą taneczną minionych epok podejmuje problematykę edytorską z perspektywy historyka tańca. Autorka podkreśla znaczenie inicjatyw edytorskich dla rozwoju badań nad historią tańca. Omawia kwestie dokumentacyjne i źródłowe. Analizuje stan badań nad literaturą i źródłami tanecznymi w Polsce, porządkując i krytycznie omawiając istniejące opracowania. Wskazuje również luki badawcze, proponując kierunki ich uzupełnienia poprzez systematyczne publikacje materiałów źródłowych.

Kolejne teksty opisują wyzwania edytorskie, na jakie napotkali badacze przy wydaniach konkretnych tekstów, czy spuścizny danyh autorów. I tak, Pierre Michel analizuje długotrwały proces redagowania kompletnej korespondencji Octave'a Mirbeau, rozpoczęty w 1967 roku i wciąż nieukończony. Przedstawia wyzwania związane z gromadzeniem i datowaniem listów oraz formułuje wypracowane w ramach długoletnich badań zasady edytorskie. Z kolei Olga Ziółkowska, analizując interwencje redakcyjne w najnowszym i jak dotąd jedynym kompleksowym wydaniu *Historiji Trzech Króli*, bada, w jakim stopniu wydawca może ingerować w specyfikę językową staropolskiego tekstu.

O pogodzeniu różnych metodologii dyscyplinowych w edytorstwie pisze Michał Kuran, przedstawiając założenia oraz początkową fazę prac prowadzonych w ramach projektu „Edycja krytyczna *Sarmatiae Europaeae descriptio* i *Kroniki Sarmacyjnej europejskiej* Aleksandra Gwagnina”. Działania wydawców mają na celu standaryzację tekstu, przygotowanie dzieła do udostępnienia cyfrowego, rozpoznanie źródeł zapożyczeń, opracowanie komentarza językowego i rzeczowego oraz zadbanie o warstwę ilustracyjną.

Marta Biedrzycka natomiast opisuje wyzwania, na jakie napotyka wydawca spuścizny Marii Wirtemberskiej, której utwory w większości pozostają w formie rękopisu. Autorka przedstawia proces identyfikacji manuskryptów wartych redakcji i rozważa optymalny rodzaj edycji. Omawia także wyzwania związane z tłumaczeniem rękopisów oraz integracją nowoczesnych technologii w procesie wydawniczym.

Również następny artykuł autorstwa Agnieszki Kozyry poświęcony został spuściznie kobiety. Badaczka analizuje bowiem korespondencję Emilii z Beniowskich

Wróblewskiej do jej syna Tadeusza, ukazując wartość epistolografii jako świadectwa działalności literackiej, społecznej i edukacyjnej kobiet w XIX wieku. Autorka podkreśla znaczenie cyfrowej edycji naukowej, która umożliwia wierne zachowanie tekstu i jego dostosowanie do potrzeb współczesnych badaczy, wykorzystując nowoczesne narzędzia edytorskie.

Nieco inną problematykę podejmuje natomiast artykuł Moniki Urbańskiej, w którym badaczka wskazuje na rolę Jana Lechonia jako redaktora i korektora własnych tekstów oraz jego współpracę z Mieczysławem Grydzewskim na łamach „Wiadomości” w latach 1948–1956. Autorka analizuje ich korespondencję, proces wydawniczy oraz wpływ relacji zawodowej i emigracyjnej rzeczywistości na jakość i charakter publikowanych tekstów.

Wybrane zagadnienia edytorstwa powojennych i współczesnych dramatów, zarówno w wersji drukowanej, jak i cyfrowej, przybliży z kolei Agnieszka Kramkowska-Dąbrowska. Badaczka zwraca uwagę na wyzwania związane z adaptacją dramatów do różnych mediów: teatru, radia i telewizji, przygotowaniem didaskaliów oraz metodami stosowanymi w tradycyjnej i cyfrowej edycji tekstów dramatycznych.

W dziale *Varia* zamieszczono dwa studia: *Obraz możnowładcy w „Napisie na grobie... Grehora Chodkiewicza” Macieja Strykowskiego* Małgorzaty Mieszek oraz *Idea „contemptus mundi” w „Świecie pogardzonym...” (1647) Stanisława Teodora Piotrkowczyka* Katarzyny Kaczor-Scheitler. Małgorzata Mieszek przedstawia sposób ukazania Hrehorego Chodkiewicza w *Napisie na grobie* Macieja Strykowskiego, zgodny z konwencją panegiryku. Badaczka zaznacza, że Strykowski, stosując epickie klisze i narracje szczegółowo opisujące osiągnięcia Hrehorego, wzmacnia jego wizerunek poprzez przesadę, dostosowując go do estetycznych oczekiwań szlacheckiej publiczności. Natomiast Katarzyna Kaczor-Scheitler, analizując siedemnastowieczne epitalamium *Świat pogardzony...* Stanisława Teodora Piotrkowczyka, omawia ideę *contemptus mundi* w kontekście wyboru życia konsekrowanego przez adresatkę utworu, Agnieszkę Piotrkowczykównę. Badaczka koncentruje się na połączeniu tradycji chrześcijańskiej i antycznej w utworze okolicznościowym, w którym dominują wartości chrześcijańskie. Zwraca również uwagę na rolę nieśmiertelności, jaką poezja zapewnia zarówno bohaterce utworu, jak i samemu twórcy.

W 2025 roku przypada trzydziesta rocznica założenia specjalizacji edytorskiej na kierunku Filologia Polska Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego oraz dwudziesta rocznica powołania edytorskich studiów podyplomowych na Wydziale. Z tej okazji powstała i została włączona do niniejszego tomu „Prac Polonistycznych” mała kronika edytorstwa naukowego na łódzkiej polonistyce

autorstwa Anny Petlak. Tekst ten został oparty w przeważającej mierze na informacjach zaczerpniętych ze wspomnień nauczycieli akademickich, będących świadkami inicjowania tych ważnych przedsięwzięć edytorskich i zaangażowanych w ich realizację.

Katarzyna Kaczor-Scheitler
Małgorzata Mieszek
Anna Petlak